

SEGESVÁRY VIKTOR

Ífjúkori versek és írások

1951 — 1953

Mikes International

Hága, Hollandia

2005.

Kiadó

'Stichting MIKES INTERNATIONAL' alapítvány, Hága, Hollandia.

Számlaszám: Postbank rek.nr. 7528240

Cégbejegyzés: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Terjesztés

A könyv a következő Internet-címről tölthető le: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

Aki az email-levelezési listánkon kíván szerepelni, a következő címen iratkozhat fel:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

A kiadó nem rendelkezik anyagi forrásokkal. Többek áldozatos munkájából és adományaiból tartja fenn magát. Adományokat szívesen fogadunk.

Cím

A szerkesztőség, illetve a kiadó elérhető a következő címeken:

Email: mikes_int@federatio.org

Levelezési cím: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Hollandia

Publisher

Foundation 'Stichting MIKES INTERNATIONAL', established in The Hague, Holland.

Account: Postbank rek.nr. 7528240

Registered: Stichtingenregister: S 41158447 Kamer van Koophandel en Fabrieken Den Haag

Distribution

The book can be downloaded from the following Internet-address: **http://www.federatio.org/mikes_bibl.html**

If you wish to subscribe to the email mailing list, you can do it by sending an email to the following address:

mikes_int-subscribe@yahoogroups.com

The publisher has no financial sources. It is supported by many in the form of voluntary work and gifts. We kindly appreciate your gifts.

Address

The Editors and the Publisher can be contacted at the following addresses:

Email: mikes_int@federatio.org

Postal address: P.O. Box 10249, 2501 HE, Den Haag, Holland

ISSN 1570-0070

ISBN 90-8501-052-7

NUR 306

© Mikes International 2001-2005, Segesváry Viktor 1968-2005, All Rights Reserved

A KIADÓ ELŐSZAVA

A mai napon megjelentettük elektronikusan Segesváry Viktor ifjúkori verseit és írásait tartalmazó kötetet. A könyv hagyományosan 2001-ben került kiadásra a marosvásárhelyi *Lyra Kiadónál*.

A szerző következő művei jelentek meg eddig a Bibliotheca Mikes International keretében:

- ♣ DIALOGUE OF CIVILIZATIONS – An Introduction to Civilizational Analysis
- ♣ CIVILIZÁCIÓK DIALÓGUSA – Bevezetés a civilizációk tanulmányozásába (A 'Dialogue of Civilizations' magyar fordítása)
- ♣ INTER-CIVILIZATIONAL RELATIONS AND THE DESTINY OF THE WEST – Dialogue or Confrontation?
- ♣ EXISTENCE AND TRANSCENDENCE – An Anti-Faustian Essay in Philosophical Anthropology
- ♣ WORLD STATE, NATION STATES, OR NON-CENTRALIZED INSTITUTIONS – A Vision of the Future in Politics
- ♣ FROM ILLUSION TO DELUSION – Globalization and the Contradictions of Late Modernity
- ♣ A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI FÖDERÁCIÓS ESZME TÖRTÉNETE A 18. SZÁZADTÓL 1945-IG
- ♣ L'ISLAM ET LA REFORME - Etude sur l'attitude des réformateurs zurichois envers l'Islam, 1510-1550
- ♣ AZ ISZLÁM ÉS A REFORMÁCIÓ - Tanulmány a zürichi reformátorok Iszlámmal szembeni magatartásáról, 1510-1550 (A 'L'Islam et la Réforme' magyar fordítása)
- ♣ LE RÉALISME KHROUCHTCHÉVIEN – La politique soviétique à l'égard du nationalisme arabe, 1953-1960.
- ♣ A RÁDAY KÖNYVTÁR 18. SZÁZADI TÖRTÉNETE
- ♣ THE HISTORY OF A PRIVATE LIBRARY IN THE 18th CENTURY HUNGARY – The Library of Pál and Gedeon Ráday
- ♣ REFORMÁTUS PRÉDIKÁTOROK RÁKÓCZI FERENC SZABADSÁGHARCÁNAK IDEJÉN – Kéziratban megmaradt prédikációs kötetek alapján készített tanulmány

Hága (Hollandia), 2005. augusztus 8.

MIKES INTERNATIONAL

PUBLISHER'S PREFACE

Today we publish electronically the volume of Victor Segesvary that contains his poems and two short writings written between 1951 and 1953. The book was originally published in traditional format in 2001 by the *Lyra Publishing House* in Marosvásárhely.

Other works of Victor Segesvary published by Mikes International:

- ♣ DIALOGUE OF CIVILIZATIONS – An Introduction to Civilizational Analysis
- ♣ CIVILIZÁCIÓK DIALÓGUSA – Bevezetés a civilizációk tanulmányozásába (A 'Dialogue of Civilizations' magyar fordítása)
- ♣ INTER-CIVILIZATIONAL RELATIONS AND THE DESTINY OF THE WEST – Dialogue or Confrontation?
- ♣ EXISTENCE AND TRANSCENDENCE – An Anti-Faustian Essay in Philosophical Anthropology
- ♣ WORLD STATE, NATION STATES, OR NON-CENTRALIZED INSTITUTIONS – A Vision of the Future in Politics
- ♣ FROM ILLUSION TO DELUSION – Globalization and the Contradictions of Late Modernity
- ♣ A KÖZÉP-KELET-EURÓPAI FÖDERÁCIÓS ESZME TÖRTÉNETE A 18. SZÁZADTÓL 1945-IG
- ♣ L'ISLAM ET LA REFORME - Etude sur l'attitude des réformateurs zurichois envers l'Islam, 1510-1550 (*ISLAM AND REFORMATION - A Study Concerning the Zurich Reformers' Attitude towards Islam, 1510-1550*)
- ♣ AZ ISZLÁM ÉS A REFORMÁCIÓ - Tanulmány a zürichi reformátorok Iszlámmal szembeni magatartásáról, 1510-1550 (A 'L'Islam et la Réforme' magyar fordítása)
- ♣ LE RÉALISME KHROUCHTCHÉVIEN – La politique soviétique à l'égard du nationalisme arabe, 1953-1960
- ♣ A RÁDAY KÖNYVTÁR 18. SZÁZADI TÖRTÉNETE
- ♣ THE HISTORY OF A PRIVATE LIBRARY IN THE 18th CENTURY HUNGARY – The Library of Pál and Gedeon Ráday
- ♣ REFORMÁTUS PRÉDIKÁTOROK RÁKÓCZI FERENC SZABADSÁGHARCÁNAK IDEJÉN – Kéziratban megmaradt prédikációs kötetek alapján készített tanulmány

The Hague (Holland), August 8, 2005

MIKES INTERNATIONAL

SEGESVÁRY VIKTOR

TARTALOM

<i>A Kiadó előszava</i>	<i>III</i>
<i>Publisher's Preface</i>	<i>IV</i>
ELŐSZÓ	2
VERSEK	4
Mene, Mene, Tekel Ufarszin	5
Legyen meg a Te akaratod	7
Hagyjatok	9
Fények	10
Elkap az örület	11
Alkonyatkor	13
Tavaszi elmúlás	15
Tavasz és május.....	16
Őszi dal I.	17
Őszi dal II.	18
Esős hangulat.....	19
Egy régi nyár	20
Téli este	21
Svábhegyi kirándulás.....	22
Rómában minden eladó.....	23
Megrontóm: A Pénz.....	25
Nem tud a lelkem megnyugodni	27
Levél Bandinak	29
Bohém lelkű rokonomhoz.....	31
Vágyódás I.	33
Vágyódás II.....	34
... Egészen megbűvöltél	35
Rózsa szirmokkal üzenek	36
Juditnak	38
Rólad	39
Szóke asszony	40
Veled a pesti éjszakában.....	41

Szeretlek.....	42
Elhagytál engem.....	43
Csalódás	45
Michelangelo.....	46
ÍRÁSOK	47
Önvallomás	48
Valóság, átélés, egzisztencia	55
<i>A szerzőről</i>	59

Ady Endre és Paul Verlaine emlékére

ELŐSZÓ

Ezeket a verseket és a hozzájuk függesztett két kis írást az ötvenes évek elején, 22-24 éves koromban, a legnehezebb sztálini időkben vetettem papírra. Irogattam már a negyvenes évek vége óta, de a régebbi versek és írások elvesztek. Részben a politikai körülmények magyarázzák meg a versek pesszimista hangulatát amellet, hogy ebben az időben egy nagy szerelmi csalódáson mentem keresztül, s az élet kilátástalansága egyre nyomasztóbbá vált számomra.

Ebben az előszóban a közölt írások hányattatásának történetét szeretném elmondani. Verseimet és kis írásaimat 1956 végén a zsebembe gyűrve vittem át magammal az osztrák határon, hiszen semmi más nem volt velem mint a rajtam lévő ruha és a karórám amit a határ előtt fekvő községben oda adtam az embercsempésznek. Ezek a kis papírok, részben kézzel írva, részben öreg írógéppemmel, genfi életem végéig velem maradtak, de senki sem tudott róluk. (Mintahogy otthon sem tudott róluk senki, még szüleimnek és legjobb barátaimnak sem olvastam fel őket, valamilyen szemérmesség érzése folytán.)

Genfben a Nemzetközi Vöröskereszt tudományos intézetében – Institut Henry Dunant – dolgoztam mint a kutatási és kiadási osztály vezetője 1969 és 1971 között. Az intézet igazgatója Pierre Boissier volt, egy régi genfi család leszármazottja, akinek nagybátyja a Nemzetközi Vöröskereszt Bizottság legendás hírű elnökeként lett ismertté. Pierre-rel nagyon jó baráti viszonyban voltunk. Így mi sem volt természetesebb, hogy amikor 1971 végén Genf elhagyására készültünk feleségemmel, – az Egyesült Nemzetek szolgálatában eltöltött 25 éves karrierem első állomáshelyére, Algírba, utazva – Pierre-t kértem meg, hogy nála helyezhessem el régi irataimat, emlékeimet (köztük, például, a kolozsvári kollégium idejéből származó gimnazista sapkát), s még a francia-svájci lelkeszi szolgálatom éveiből való református lelkeszi palástomat is. Elindulásunk napján Pierre az intézet gyűléstermében egy nagy ebédet adott tiszteletünkre, s onnan két taxival (mert annyi csomagunk volt) mentünk egyenesen a repülőtérre, – felejthetetlen emlékként maradt meg bennünk, hogy Pierre-rel együtt minden kollégám kijött velünk a taxikhoz, cipelve magával egy-két csomagunkat. Nagyon meghatottan búcsúzkodtunk, – ki tudja az emberi életben, hogy vajon látjuk-e még egymást. Pierre-t valójában ekkor láttam utoljára.

Még algíri kiküldetésem első évében olvastam a *Le Monde*-ban, hogy Pierre barátom egy halálos baleset áldozata lett miközben a katonai szolgálat helyetti ún. civil munkaszolgálatát teljesítette (Svájcban a férfiak minden évben egy három hetes katonai vagy civil szolgálat elvégzésére kötelezettek 50 éves korukig). Telefonáltam özvegyének részvételem kifejezve, de csak egy év múltán kérdeztem meg tőle, egy genfi tartózkodás alatt, hogy nem találta-e meg az általam egy kofferban Pierre-nek átadott papírokat és emlékeket. Azt válaszolta, hogy semmit sem talált ami az enyém lett volna. Így tehát lemondottam arról, hogy valaha is még kezembe kerülhessenek ezek az írások és emlékek.

Ebben a hitben éltem harminc évig. 1999 őszén kaptam egy levelet a Nemzetközi Vöröskereszt levéltárosától, aki arról értesített, hogy az Institut Henry Dunant felszámolták, s ennek révén kezükbe kerültek személyes papírjaim és emlékeim. Kérdezte, mit csináljanak velük?

Meg voltam győződve, hogy az intézetben való munkám során készített jegyzetekről vagy levelezésről van szó, hiszen ott is 4-5 tanulmányt írtam s adtam ki a Nemzetközi Vöröskereszt történetével, ifjúsági szervezeteivel, s hasonló témákkal kapcsolatban. Kérésemre a levéltár hozzájárult, hogy megtartsák ezeket a dolgokat addig amíg egy következő alkalommal Genfben át tudom őket nézni. 2000 júniusának elején ez megtörtént, s nem akartam hinni a szemeimnek amikor a papírok között előkerültek ifjúkori verseim, írásaim (köztük még egyes a jogi karon és a református teológiai akadémián beadott szemináriumi munkáim, – így, például, egy dolgozat Oswald Spengler *Untergang des Abendlandes*-ának gondolatait méltatva, – és az ottani vizsgákra írt dolgozataim), több más kézírással együtt. Ezek között a kéziratok között volt, többek között, az európai konföderációs törekvésekre (melyekben már Kossuth is résztvevő élete végének genovai szakaszában) vonatkozó tanulmányom; a hatvanas években Kéthly Anna kezdeményezésére Brüsszelben felállított Nagy Imre Intézet folyóiratában megjelent cikkem; a Ráday Könyvtár 18. századi történetéről szóló könyvem kézírate, melyet régi jó barátom Benda Kálmán adott ki a menekülésem után általa Sárospatakra átmementett példány alapján 1992-ben; és, végül, a francia-svájc protestáns gyülekezetek számára 1957-ben tartott előadásaim a magyarországi eseményekről s a magyar egyházak helyzetéről. Különösen fontosnak tűnnek ma számomra régi írásaim a kultúrák viszonyáról, mert már előrejelezték mai tudományos munkásságom főirányát, a világ civilizációi közötti viszonyok elemzését és ezek dialógusa lehetőségének kidolgozását és előmozdítását.

Mindezek az írások és emlékek csak úgy kerülhettek a Nemzetközi Vöröskereszt intézetébe, hogy Pierre barátom özvegye később megtalálta őket, s mivel nem tudta hogy engem hol lehet elérni – akkoriban valószínűleg Afganisztánban éltünk – leadta őket az intézet vezetőségének, amelyben mind régi barátaim voltak.

Írásaim fenti története is bizonyítja tehát, hogy a rómaiaknak igazuk volt, *habent sua fata libelli*, s azt hiszem emberileg teljesen érthető, hogy ezeknek a régi verseknek és írásoknak felbukkanása számomra kimondhatatlan örömet jelentett, hiszen újra átélhettem fiatal éveim lázas napjait, minden keserűségükkel és vívódásukkal, de ugyanakkor a maguk soha vissza nem térő hangulatával együtt.

Ezeket az ifjúkori verseket és két írásomat bocsátom ebben a kis kötetben az olvasó elé, mint múltamnak – egy budapesti fiatal magyar múltjának – tanúságát az ötvenes évek nyomasztó légköréről, szerelmeiről és csalódásairól, s lassan kibontakozó szellemiségéről.

VERSEK

Mene, Mene, Tekel Ufarszin

Dániel könyve 5:2

E három szót írta az égre
Határozott, biztos vonásokkal
Ezen a borús Szilveszter-éjen
Véres, lázas látomásomban:
Egy kéz.
Mégmértél:
És remegőn borzong keresztül a vér,
A vér, a testemen,
S a félelem hideg kezével
Összeszorítja a szívem,
Isten, nagy Isten! Még nem!
Még ne mérj meg engem nyomorultat,
Bűnös, veszendő, tántorgó
Mélységből feléd kiáltó kábultat,
Hiszen Uram, Te tudod csak
Milyen könnyű, elszálló pernye,
Tépelődő útkeresésben
Tudást és tettet, élvét és jövőt
Hajszoló, elfoszló pára az életem.
Ne mondd ki zokogó fejem felett
"És hijjával találtattál"
Ne mérj meg Uram engem!

Óh, hiszen másképp nem is lehet
Ha Te mérsz meg magasságos Isten!
Észt, szellemet, érzékeket adtál,
Feladatot, tervet, társakat,
Megújulást váró rossz világot,
A mezőkön, fákon nyíló virágot,
Felém áradó szeretetet,
Kioltasra váró sok-sok gyűlöletet,

Mélyen rejtőző igazságot,
Szépséget fel-fel villanót,
Egy igaz, teljes, emberi életet...

S én? Mit csináltam vajjon mindeddig?
Csak azt amit a rossz sáfárok.
Huszonnégy esztendő röptelt el felettem,
Már egy újnak küszöbén állok,
És még mindig csak készülök, várok,
Remélem, hogy majd tehetek valamit...
Uram, hogy fáj ez énnékem!
Belülről zeng ez a kiáltás:
"És hijjával találtattál"...

De ne mondd még ki az ítéletet:
Pusztulás lesz a véged,
Elosztatol a földnek, víznek, levegőnek.
Ne mond még ki a végső szót,
Ne nézd,
Hogy a keresztről hulló vércseppeket
Elboruló szemem csak néha látja meg,
S a tövissel koszorúzott fejet, ott fenn,
Akkor régen, a Golgotán
Néha elfeledem.

Ne mondd még ki az ítéletet,
Bocsáss meg azért ki értem is vérzett,
S ezen a borús, esős, Szilveszter-éjen,
Mikor egy évtől búcsuzunk,
Reménnyel lépve át az új évbe,
Uram, fogd meg a kezem,
Adj erőt, hitet és szeretetet,
Hogy mindazt elvégezzem
Amit rám bízál,
És nyugodtan álljak ama nagy napon
Eléd, hogy megmérsem.

Legyen meg a Te akaratod

Szilveszter éj. Enyhe tavaszi szél
Fúj az utcán, olvasztja a havat,
S hajszojja bennem a gondolatokat,
Vajjon mit rejt méhében az új év?

Mi lesz a sorsom, sorsunk változása?
Sikerül-e szétfeszíteni a láncokat?
Mert ha nem, vadul megfojtanak
S az élet lesz lelkem gyötrő pokla.

Kint zajlik az utca, autók robognak,
Mulat a nép, vídám kacagások,
Jazzben tombolnak a neonfényes bárók,
Mind örül az ismeretlen Újnak.

Én pedig árván, lélekben egyedül,
Tépelődöm. De a sötét fátyolt,
Mely a jövőből minden tájékot
Elfed, nem vonhatom el segítség nélkül.

Közben tovább őrzöng a mulató nép,
S kissé már lankadtan egymás karjába dőlnek,
S a vad ütemek közötti kába csendben
Felmerül a kérdés mit hoz az új év?

Hívlak hát próféták! Óh, antik istenek,
Mutassátok jövőm, adjatok nyugalmat,
Hisz az emberélet úgy is csak fuvalat
Mely kínok s szenvedések között lepereg.

S a Szilveszter-éji vígság tart tovább,
A világszép pesti nők hajlékony alakja
Jampecek és ficsúrok ölelő két karja
Közt imbolyog. Csontváz tömeg ez és halálrohanás.

S én ezalatt hallom dübörgő lépteit
A Jövőnek. Döng a föld, reszket a lelkem
Bús sejtésektől mélyen általverten
Féltem az embert, a magyart, Árpád véreit.

De megnyugszom a hitben, mert a szűk utakon
Isten vezérel, Krisztus vére segít,
Nem félek mondván az ima szavait:
Uram, legyen meg a Te akaratod!

Uram, legyen meg a Te akaratod!
Te igazgatsz mindent, a nagy Végtelent,
Te óvsz meg minket, kis porszemeket,
Uram, Mindenható! Újév van s előtted leborulok.

Hagyjatok

Visszahúzódok. Hagyjatok.
Szelíd, halk erdők legmélyén,
Zsibongó, népes tereken
Magányosan lángolok.

Ne bántsatok. Enyém a szép,
A jó, az igaz és a szent,
Félő remegőn Isten kezét
Fogom felzsongó lélekkel.

Nem bánt a magány. Szeretem.
Más, nyitottabb világ után vágyom,
S ha álmom a hellén világba vezet,
Még magasabbra csapnak a lángok.

Rőt, ijesztő fényem messzire néz,
E korszak büszke tömegembere
Láthatja, hogy kora mily semmiség,
Egyiptom, Athén és Róma mellett.

Fények

Bent vagyok a szobában, mélyen,
Fekszem az ágyban, mint beteg
S gondolkodom.

Csillognak a fények, játszanak a falon,
Mert sötét van és meleg, s ráborul mindenre
A nyugalom.

Két fény van: a tűz s az utca,
Két külön világ, s más
Életek útja.

A tűz adja a simogató meleget,
Otthont varázsol, meleg családi kört
És szeretetet.

Az utca: mély, sötét ég, rikoltó neonok,
Belőlük a nagyvilági élet csábító
Kacaja vigyorog.

Ez hát a két világ? Melyiket válasszam?
Legjobb volna nézni a kéklő magasból
Mozdulatlan.

Vagy kiáltani, szemükbe vágni, Mefisztóként,
Porszemek vagytok, én mondom, Mefisztó!
S kacagni rajtuk örökkön örökké,
Vérbetűkkel fölírni: kacagj Bajazzó!

Elkap az örület

Kóválygok az utcán
űznek, hajtanak a fények,
És a vad, sápadt rémület
Itt van már nyomomban
Elkap az örület.
Elém áll kaján, vigyorgó arcával
S vigyora rajtam végigfröccsen,
Vadul, pokolin üvölt: c'est la fin!

Mint óriás, kavargó ködgomoly
Tombol körülöttem az áradat,
Búcsuzom tőled Élet,
S mindenkitől, aki itt marad.

Én elmegyek. Lelkem
Fogoly lesz a sötét világban,
Már előre érzem lehelletét,
Temető. Lidérces messze fények
Jajgatnak és üvöltenek.
Nem, ne gyertek felém
Megfojtotok: el innen!
S hosszan távolodik
A lidérces messze fény.

Inkább álmodom.
Egyszer fölébredek talán,
A lidércek eltűnnek
A kék ég lila alján
S visszatérhetek hozzád: Élet!

De most, most sötétedik.
Bennem, körültem minden megáll,
Az Élet csak rohan tovább.
Sötét, vörös fények vesznek körül,
Azokon túl feketén
Süvit a szél, hallgat a lég,
A csendben ezer probléma susog,
Fölemelkedik a trón. Rajta ül a Filozófia,
Mely Istent szolgálja, az egyetemest.

Hirtelen eltűnik, mi volt ez?
Lidércnyomás szülte ezt csak?
Délibáb volt, – s én szegény vak
Azt hittem, hogy látom a napot.

Nem baj. Vége. Elég volt ebből,
Te rongyos élet, mit szeretek rajtad?
Elbúcsuzom hát tőletek barátim,
Köszönöm, hogy velem voltatok,
Mellettem lesztek majd megint,
Ha napom fénylőn újra felragyog.

Alkonyatkor

Este van s fáradt vagyok
Elmult megint egy nap,
Óh, ezek a sóhajos, bús napok
Még meddig szaladnak
Még meddig futnak így fölöttem,
Hogy nem tudom, mi van mögöttem.

Mennyi minden zihál bennem,
Forrongó káosz, sötét, mély örvény,
Képek, színek, vágyak és álmok,
Mit tudom én!

A Mont Blanc csúcsán az örök jég,
Az Equator fölötti mélykék ég,
Párizs, London, New York és Róma,
A Boulevard St. Germain, Tower és a
Felhőkarcolók, melyek szikrázva
Törnek fel az ég ragyogásába,
Mind engem hívnak, értem üzennek
S én nem mehetek, nem mehetek.

Engem hívnak a füves szteppék,
Sivatag, hegyek, ballagó tevék,
A tenger fehér tajtékjait szelő
Hajó és a lágy provánszi szellő,
A vidék, ahol Petrarca dalolt,
A táj, mely Shakespeare otthona volt,
Az ország, hol Gershwin muzsikált,
S a partok, hol Kolumbusz partra szállt.

Engem vár az egész világ,
Tájak, tenger, föld, és hegyek,
S hogy minden álmom valóra vált
Nekem csak remélnem lehet.

Pedig szorít ez a föld itt,
Mégis hiába menekülök,
A szívem, a lelkem ideköt,
Gondolat csak itt fogamzik.
Magyar a vérem, magyar a lelkem,
Hiába, hiába, hiába minden.

Érzem már, hogy nincsen kiút,
Az ősi föld csak ide húz.
S ha testem mégis elszakadna,
Végigszáguldva messze földön,
Újra visszahúznà a börtön,
Mely lelkemet fogvatartja,
Melynek én vagyok a fia.

Tavaszi elmúlás

Künn csepeg az eső.
A szürke ólmos égen
Hatalmas fellegek iramlanak tova
Lomhán, kesergőn, révetegen.

Minden gőzölög, minden fellélegzik,
Suhanva száll a légben az illat,
Virágok, bimbók, fakadás illata;
Tavasz van: s az élet egy múltó pillanat.

Tavasz van; bár benne az elmúlás jele,
Mégis minden vad életkedvtől hasad,
S az én szegény, fáradt, bús szívemben is,
– Parányi kis világ a Makrokozmoszban, –
Ebben is kivirult, kicsattant a tavasz.

Borús tavasz ugyan; sok felhővel, búval,
Cinizmus, lendület, szomorú ábrándok,
De néha kisüt a nap:
Fénye aranyával mindent beszőve,
Te vagy ez a nap, ha szép szemed,
Ragyogó szőkeséged felém csillog.

Tavaszi és május

Megyek az utcán lassan, vontatottan,
Fölöttem ragyog a májusi ég,
Mint szőke lány haja kibontottan
A nap sugarai úgy szóródnak szét.

Csillognak a házak, kocsik és emberek,
Mindenki új életkedvvel robog,
Mindenki előtt új vágyak s remények, –
Félre most veletek, ti sötét, rossz gondok.

A tűző nap megtörik vakítón
A villódzó kirakatüvegen,
Egy öreg bácsi az ósdi konflison
Elmerül mélázva a melegben.

Május! Május! Neked kellett jönni,
Ebbe a köves, fülledt világvárosba,
Megtanítsz mindenkit mosolyogni
S nem hagyod elveszni a nyomorúságba.

Tavaszi! Tavasz! Téged várt mindenki,
Pártnak és nem pártnak, gazdag és szegény,
Az utcasarki árva, kis mannekin
S a villák falára felfutó repkény.

Őszi dal I.

Halk, csendes ősz
Világos, derengő,
Elmosódott kékség,
Árnyékok, szépség,
Életet feledő,
Elmulást lehelő,
Párásan csillogó,
Álomban villogó
Fény és levegő...
Színek és fények,
Vágyak és álmok,
Rozsdabarna, vörös,
Sárga levelek
Hullnak a fákról,
Bohókán hullanak,
Bohókán bujnak
Köztük a lángok
A napból omolva...
Csendesen pergő,
Sok színben játszó,
Apró csodákat
Kerget a szellő,
Felkap vídáman
Egyet előlem,
Elmulást várva
Feküdt előttem,
S most repül bátran
A végtelen felé,
Minden szép álmot
Kilopva belőlem.

Őszi dal II.

Álmosan csepegő
Lágy őszi eső,
Kopog a tetőn,
Ámulva, elveszőn.
Csurog a fehér köd,
Benne meredező
Fák ágai között
Mereng révedezőn
Egy halványsárga kör,
Az utcalámpa gömb-
Alakúan megtörő
Halvány sziluettje.
Dalolva kopogó
Esőbe boruló
Háztenger felett,
Vészesen rohanó,
Majdnem hogy leomló,
Vad felhősereg.
Mindenütt álmos,
Vagy talán féltő,
És az elmúlástól,
Őszi mesétől,
Szédülve kószáló,
Sokfelé bóklászó
Emberek.

Esős hangulat

Halványszürke fény borít be mindent,
Halványszürke felhők úsznak az égen,
Aztán sötét, robajló hatalmasok,
S az eső csepeg, hull, esik csendesen.

A levelek nedves csillogása
Más világot varázsol körém,
Az utcai zaj üvöltő harsogása,
Másképp hallatszik, másképp tör belém.

Egy régi nyár

Az utca zaja dübörög, zúg
Fúj a szél, susognak a fák,
A lelkemből valami föl-föl jajdul, bűg,
Egy rég feledett emlék, egy ezerszínű nyár.

A szomszéd ház fala eltűnik,
Lelkem fölrepül, kitárul a világ,
S egy suhanó szellő visszavisz
Tehozzád, te édes, régi nyár.

Téli este

Hideg, sötét csillagtalan éj,
A lámpák hunyorognak a légben,
Az ég a hópelyheket úgy szórja szét,
Hogy mindent befedjenek szűzies fehérén.

Csendes, halk s oly meghitt a világ,
Mint talán soha, egy évszakban sem,
A Mindenség nyugalma száll lelkemen át,
És süvítő széllel hív a Végtelen.

Svábhegyi kirándulás

A lelkem nyugtalan, mint háborgó tenger,
Fölzavarta a mai délután,
A Svábhegyen ezer gazdag és víg ember,
Boldog élet nekem nem jut soha tán?

A Svábhegyről eszembe jutott a Lídó,
S a Riviéra napsütött partjai,
Csillogó palotáival Monte-Carlo
És Ostende homokos zátonyai.

Ti hívtok engem s az egész világ,
S mégis, talán nem látlak titeket,
Akkor hiába az egész rohanás,
Hiába az előttem ragyogó kikelet.

Rómában minden eladó

Rómában minden eladó.

A vér, a könny, a szép, a szó,
A nők: könnyen adják testüket,
Mind megkapod, ha jól fizetsz,

Nincs már szűz, mely érintetlen,
Nincs már szent, mely sérthetetlen,
Mindenen végigcsorog a szenny
S a bűn, a romlás végtelen.

Szegény nő az utcasarkon,
Kit az élet odahajszolt,
Mit érsz te már? Hisz sokkal nagyobb
Kurtizánok rázzák a rongyot,

Szép, finom kis urilányok,
Grófnők, művésznők, szalonsztárok,
Rég mélyebben vannak nálad,
Lehúzta őket, mi bennük állat,

S rosszabbak mint a legolcsóbb kurva,
Kívül csillogva, belül megrontva,
Kik kéjért, pénzért, szórakozásért,
Titkon lelküket is eladják még.

Bevallani maguknak nem merik,
Szende, piruló mosollyal teszik
A gyalázatot, de fő a haszon,
S hogy a látszat megmaradjon.

A vér, a könny, a test, a csók:
Rómában minden eladó.

De nemcsak ennyi. Sokkal több még,
A férfi árulja becsületét,
Öl és gyilkol, csal, hazudik,
Hirdet mindent, mi sátáni,

Csak pénzt, pénzt, pénzt adjanak,
S a becsületet sutba dobva
Kiszolgál minden kényurat,
Kinyal minden segglukat.

A művész eladja szellemét,
Alkot, de már parancs a mérték,
S nem önmaga, nem a végtelen,
Szolga ő már a mélybe lenn.

A tudós kutat és talál,
Feltárul neki az igazság,
De nem azt hirdeti, mert fél
Urától, s hamisat beszél.

Becsület, alkotás, igazság, jó:
Rómában minden eladó.

Csak a haszon. Ez ma a mérték,
Ki tagadja, véresre verték,
Felettünk tornyosul a pénz,
Kinyújtja utánunk két kezét,

S a pénztetőn, a magasban
Mefisztó üvölt kacagva,
A sátáni röhej átzúdul rajtunk,
Nyomában a pénz, a kéj és nyomorgunk,

Vad, apokaliptikus kor ez,
Aki megmarad, aki hű: szent,
De te csak kacagj, kacagj Mefisztó:
Mert ma Rómában minden eladó!

Megrontóm: A Pénz

Ma ismét pofoncsapott az Élet,
Nem baj egy új tapasztalat,
Hisz végig-végig küzdelem lesz,
Míg meg nem nyugszom a hant alatt.

Mint köd gomolyogtak érzéseim,
Ledobtak a tátongó mélységbe,
Melyet úgy neveznek: fájdalom,
Hát nem lesz már ennek soha vége?

S újra meg újra rohantak rám
A gondolatok, e fenevadak,
Melyek nem hagynak élni, csak keseregni,
Hát nekem már csak sírnom szabad?

Megjelent előttem újra: a Pénz,
A rút, disznófejű Nagyúr,
Mellyel már lelkemnek atyja viaskodott,
Nem, ne törj rám oly vadul!

Ha már Te vagy a világ ura,
Mért nem osztod úgy el magad,
Hogy mindenkinek jusson belőled,
S nekem is legyen egy darab.

Miért nem adsz annyi magadból,
Hogy megkapjam mindazt amit kérek,
Mert a szépség, az örök szépség
Utáni vágy már úgy éget.

De nem baj, megküzdök veled,
Vagy győzök, vagy elpusztulok,
Az élet csak úgy ér valamit,
Ha minden szépségével bírok.

Pedig szeretlek, imádlak Élet,
Senki még földön így nem szeretett,
De nem kellesz, eldoblak magamtól,
Ha legfőbb értéked rejtegeted.

S mégis, mégis, ezer szenvedés közt,
Megfogja lelkem csodás szépséged,
De ez lett a vesztem, mert hiába
Soha nem tudok betelni Veled.

Nem tud a lelkem megnyugodni

Nem tud a lelkem megnyugodni,
Mert nem tud élni és élvezni.
Hiába az egész mámoros élet
Ha semmi, semmi az enyém nem lehet.
Minden szépség, gyönyör és kellem
Csak annak jut, akinek pénze van,
És nekem nincsen.

Pókhasú, kövér, zsíros polgárok,
Meg nem érdemelten gazdag urak,
Nem baj, még most csak ti élveztek,
És én csak várok, várok és várok.

Sóvár szemekkel nézem az élet
Minden pazarló szépségét,
S hiába keresem, nem találom
A pénz mögött megbújó értelmét.

Most még ti néztek lekicsinylőleg
Rám az út szélén vágyódó diákra,
Ti, kiknek mindig meg volt mindenetek,
Soha nem gondoltatok arra
Hogy én is élni, élvezni akarok?
Hogy az élet robotban nem élet?

De nem baj, mert hiszek és remélek,
Egyszer majd én kerülök fölül,
Majd megvalósulnak a kinevetett remények
És ti fogtok hajlongni körül.

Hisz annyi életerő feszül bennem,
Győznöm kell, itt nincsen más út,
Már alig várja az időt a lelkem,
Mikor láthatja arcotokon a bűt.

Élni, élni, élni akarok!
De nem úgy mint ti, kis nyárspolgárok,
Utazni, élvezni, látni, szeretni,
Az egész világot valóban ismerni.

Mert hív az élet, szép ruhák és sztárok,
Csillogás és pompa, autók és bárók.
Te ezerszínű, ragyogó élet,
Téged kívánlak, Téged szeretnélek.

Levél Bandinak

Zsindely Bandinak

Most, hogy felvirradt az új nap,
Éjféli beszélgetésünk után,
Engedd meg, hogy verssel köszöntselek,
Édes barátom, Bandikám!

Azt hiszem, hogy az a röpke óra,
Az éji fényben csillogó Budán,
A Duna tanúsága mellett
Örök lesz barátságunk zálogán.

Fölordódott bennem nagyon sok érzés,
Fölordotta az elmúlt sötét hetet,
Amikor úgy láttam, hál' Istennek, rosszul,
Hogy a Te elvesztésed fenyeget.

Ráébredtem arra, mi nem volt tudatos,
De éreztem már öntudatlanul,
Arra, hogy barátságunk egy életre szól
S nem zavarhatja senki hívatlanul.

Elváltunk után hazamentem,
Házunk előtt nagy volt a csődület,
Megint elütött a villamos valakit,
A halál szelét érezték az emberek.

Engem is megsuhintott hirtelen;
S háromszor néztem meg, míg ott feküdt,
Az áldozatot, kit kettészelt a gép,
Még hörgött. – Aztán jöhet a szemfedő.

Ez egy emberélet, egy röpke pillanat?
Kérdeztem magamtól borzongva, lázasan,
S rádöbbsentem mégis, akkor, – ott, –
Hogy van értelme a létnek. Igen: van.

Ember és eszme! Szeretet, barátság,
Nem frázisok ezek, mint általában mondják,
Ezek emelnek a föld felett a légbe,
Hol szellem uralkodik s nem vadság.

Ha mi közös eszméinkért küzdve,
Barátok leszünk és szeretjük egymást,
Az élet viharában ki törhet ellenünk,
Adhat-e jobb érzést ennél valami más?

Kis baráti körünk is, mely jól összeforrott,
Ne hagyjuk szétesni, nem is fog, én tudom,
Szeressék velük is egymást mindaddig,
Míg elnyel lassanként egy domborhalom.

A nő az más dolog, tudod csak: epizód,
Mely megjelenik mindünk életében többször,
S ha néha-néha el is távolít majd tőlem,
Vagy engem Tőled, visszatérünk rögtön.

Így legyünk barátok, édes Bandikám,
Meleg szeretettel öllek és sokszor,
Támogassuk és szeressük egymást,
Ezt üzeni hű barátod, Viktor.

Bohém lelkű rokonomhoz

Zsingor Lacinak

Verőfényes, kék őszi ég
Melyen a nap sugarai még
Úgy villóznak mint a Nyárban,
Holott már itt a Tél.

Hideg szél fújt a fák között
S rajtuk minden levél zörgött,
A téren játszottak a gyermekek
S én hallgattam verseidet.

Ültem melletted a padon
És törtek elő vadul, szabadon
Érzéseim, e vad bohóckák,
Hogy mindent elsöpörjenek.

Minden versed lelkemhez szólt,
Hisz úgy látom én is a kort,
Úgy érzem minden csalódásodat,
Mint ahogy Te, Lacikám!
Eddig nem éreztem így ezt,
Mint ma, hallva verseidet,
Hogy egyezünk, rokonok vagyunk,
Verseidből látom: hasonló lelkek.

Bohémok vagyunk mindaketten,
Világtól gyötört művészelkek,
S ha elér is minket bamba kacajuk,
Belső világunk megvéd bennünket.

Körül vagyunk velük véve,
A buták, sznobok és hencegőkkel,
Mindhiába: itt kell maradnunk,
Az életre közējük vagyunk kötözve.

Pedig van különbség közöttünk,
Más élet áll már mögöttünk,
A Te eszményed Tóth Árpád lelke,
Az én lelkem atyja: Ady Endre.
Te elszemléled a világot,
S gúnyos mosollyal lenézed őket,
Ha fáj is valami elrejtet előlük
És élvezed a természetet.

Én nem tudok tűrni, fáj a sértés,
Dühöngve rázom ketrecemet,
Sokszor annyira kétségbeesem,
Hogy el akarom dobni az életet.

És mégis, mégis, egyek vagyunk –
Mi, bohém lelkek, keresztül suhanunk
Közöttük a Szépség felé
S itt hagyjuk őket, ugye, Lacikám?

Vágyódás I.

Verőfényes szép őszi nap
S gondolataim suhannak
Feléd, óh ismeretlen Szép!
Ki megjelensz majd sorsom egén,
S az öreg, lélekben csalódott legény
Hófehér alakod elé esik.

Mért nem jössz már, várlak, várlak,
Ki oly sokat kutattam utánad,
Hogy megpihenjek kedves kebleden.
Hisz egész énem, az egész lelkem
A Szép, Igaz, Jó s az egész minden
Benned jön felém.

Tudom csak akkor talállok magamra,
Csak akkor leszek teljes ember, ha
Kinyújtod felém hófehér kezed,
S emelsz magaddal föl a légbe,
Hol szikrák villannak a semmiségbe
S szerelmünkben istenek leszünk.

Jöjj, óh, jöjj hát már felém
Ne szenvedjen a vén legény,
Repüljünk tisztán, szabadon.
Szép ez a nap, de a világ oly csúnya
S ha szíved szívemmel összedobbanna
Eltűnnénk a fényben nélkülük.

Jöjj hát, jelenj meg Te, eszményi nő,
Mentsd meg lelkemből ami még menthető,
Hogy megalkothassam életművemet,
Mely örökre sugároz Tégedet.

Vágyódás II.

Mindig újra, egyre többször,
Előttem lebeg alakod,
Kacéran csalogat, véretem vadítja,
Elfedi előlem a világot.

Csak Téged látlak, Rád gondolok,
Érted lángolok, kínlódom, égek,
Vágyva várom karcsú alakod,
Nagyon szeretlek, meghalok Érted.

Izzó vágy visz utánad engem,
Sejted-e hideg arcom mögött?
Nem baj, megtudod úgyis, akkor is,
Ha ott tartalak karjaim között.

Kívánom édes, bizarr kis szádat,
Kívánom vadul: teljesen légy enyém!
Elsötétül előttem a világ,
Ha rám veted két szép szemed fényét.

Mindent elfelejtek, ha meglátlak Téged,
Karcsú lábaid szép ívükkel,
Vagy kecsesen hajló, gömbölyű mellecskéd,
S szoknyád kontúrjait keskeny redőjükkal.

Szeretlek, de sokszor gyűlölni tudlak,
Ha meglátlak más férfi oldalán,
Tegnap este is gyilkoltam volna,
Mikor felém jöttél a másik karján.

... Egészen megbűvöltél ...

Aranylón ragyog a nap hajadon,
Aranyló a mosoly arcodon,
Aranyló ősz volt, mikor
Halkan röppentél elém,
Te vad, aranyló, őszi tündér,
... Egészen megbűvöltél...

Játszol a színnel, játszol a fénnel,
Játszol aranyló, őszi szelekkel,
Játszol feléd villanó, sötét
Őszies, barna két szememmel
... Egészen megbűvöltél...

Táncolsz a rozsdás, vörös levelek
Hulló, szomorkás esőjében,
Itt maradtál, itt felejtettek
Dionysos vad bacchanáliái
S szelíd, szűzies ligetek álmai
Foszló, aranyló emlékeként.
... Egészen megbűvöltél...

Mint szelid párod futok utánad,
Kergetlek árnyas berkeken át,
De feltámadt bennem a nagyúr: Pán,
A fák s a bokrok földig hajolnak
Uruk előtt, kit korbácsol a vér,
Elfoglak s egymásba olvadunk
Az aranyló őszi csillogásban
Te libbenő, játékos őszi tündér:
... Egészen megbűvöltél...

Rózsa szirmokkal üzenek

Csodás, hatalmas vad szerelem,
Villám hasított az éjszakába,
Te gyújtottad fel a lángot bennem,
Fényt borítva a komor tájra.

Édes kis arcod villanó mosolya
Kacag rám a végtelen, ragyogó kék égből, –
Vén, bús lelkemet mentsd meg szép istennőm,
Hogy ne essen, hulljon, mint szárnyaszegett madár,
Hanem meneküljön az örvénylő mélyből.

Te vagy a Szenvedély, Te vagy a Minden,
Akarod, nem akarod, mind hiába már,
Te vagy az Élet, a Halál, a Megdicsőülés,
Vállalnod kell engem, ki mint egy angyalt vár,

Ki megjelentél régen, mikor az öreg legény
Még búsan keresett a kavargó világban;
De hitte, hogy ha tavaszi álmok idején
Álmodik, álmai valóra válnak.

Most itt vagy: vágyom utánad, érted,
Szikrázó, lángoló vággyal, szenvedéllyel,
Hogy magamhoz vonjalak, csókolva szádat,
Selymes, puha hajad... Ne menekülj el!

De több az mi bennem van, mint zúgó szenvedély:
Szerelem, gyengédség, összetartozás,
Boldogság ha vállamon kedves fejecskéd,
És kín, ha elválaszt a sodró emberár.

Ne küldj el! Értsd meg a rózsák illatát,
Bíbor, pompázó szirmukkal üzenem:
Te az enyém vagy, én a tied,
Egymásnak teremtett minket az Isten;
Halld meg e virágok halk hangjából,
Világok fölött zúgó hatalmas orkánból,
Az eső csendes, lepergő zajából,
Az élet diadalittas harmóniájából,
Kiáltásom, mely zúg a Mindenségen át:
Szeretlek, imádlak, édes kedvesem!

Juditnak

Olyan volt mint egy feshő rózsabimbó,
Mint egy színpompás, bordó kis virág,
Az ember már messziről érezni vélte
Halkan, frissen illanó illatát,

Szűzies, hamvas, puha selymét,
Melynek fáj, ha tépi valaki,
Hisz csábító, csodás jövőt nyer akkor
Ha sok tündöklő szirmát bontja ki.

Aztán, – ha közel ért hozzá az ember,
A kis rózsabimbó nagyon megváltozott,
Buján hívó, forró illatával
Mint az orchidea úgy csalogatott,

Mely az őserdő titkos rejtekén,
Várja a gyanutlan, bámuló utazót,
Hogy megállítsa, kábulatba ejtse,
S l'art pour l'art szórakozzon egy jót.

Így jártam én is, szűzi hamvasságod,
Kedves kislány voltod lenyűgözött,
S hogy megláttalak a mélyben és szennyben,
Megértettem, egy vagy te is a többi között:
Une fleur du mal.

Rólad

Elbűvölő, omló zuhatag,
Mint csodás, sötét éj hull vállaidra:
A hajad.

Örvénylő tó, melyből a könny pereg,
Villogó tükör, ragyogó gyémánt:
A szemed.

Néha bujkál, mint pajkos, bolondos koboldok,
Majd simogat vadul, szenvedéllyel:
A mosolyod.

Sugárzó fénnel messzire ragyog,
Ha felvillan valahol gyönyörű
Alakod.

Szőke asszony

Fehér párna, rajta szőke haj,
Csodás asszonyfej néz mosolygón,
Esti fény hull rá szépen, halkan,
Te szőke asszony, ne légy megrontóm.

Fehér arc világít felém,
Nagy szemeid kitágulnak,
A ködös végtelen felé,
Mint mély karjai a vágynak.

Veled a pesti éjszakában

A hideg, csípős éjszakában
Tombol a vérem, nő a lázam,
Minden, minden eltűnik előlem,
Karcsú, édes alakod láttam.

Kúszik a villamos lomha teste,
A fények vibrálva csillannak az éjbe,
Édes melegség villant át előttem:
A hajad őszinte, barna színe.

Csodás ezüst csík a Duna tükre,
Ragyogó ékszerrel szórva tele,
Csillogással áttört nagy harmónia,
Mintha mosolyod villanna erre.

A sötétség a fények mellett simogató,
Bánatos, de mégis nyugodtan alvó,
Mintha túlvilági boldogság övezné:
Szemed hol kacér, hol titokzatos tó.

Az ég vöröslik mint rubint,
Minden csillag kacagva rám int,
Én lihegve vágyom, nézem őket:
Hisz égnek mint bizarr, szépívű ajkaid.

Csillogás, fények, vérzúgó ritmus,
Örület, bolondulás a nő után.
Égek, lángolok, meghalok érted,
Csupa sóhaj, borzongás a szám.

Szeretlek

Szeretlek! Tudod mi ez a szó:
Szeretlek, szeretlek, szeretlek!
Most érzem már, most tudom mi az,
Hogy Téged valóban megismertelek.

Most nyílt meg előttem minden szépsége,
Most, hogy szeretlek édes kedvesem!
S ma látom azt is, mit jelent még nekem,
Szenvedést és féltést, örvénylőn. örülten.

Katalin! Katalin! A világ tele van
Csengő szépséges zenéjével e névnek,
Ez zeng a téren, ha jön a fuvallat,
Ez lebben a ködben és rólad mesél az éjnek.

Téged sugároz minden: a természet s az ember,
Téged varázsol ide egy kis gyermek mosolya.
Vinci szeretnék lenni, hogy megfesthesselek,
Hogy bámuljon a világ, lennél egy új Gioconda.

Új Mona Lisa lennél édes mosolyoddal,
Évezredeknek adva át szépséged,
De téged nem övezne halk, ezüst sfumato,
Szebb vagy Te így, Te vagy maga az élet.

Elhagytál engem

Hiába zúg a szenvedélyem,
Vad villám cikázik az égen,
Királynőm, úrnőm lehettél volna,
De Te elhagytál engem.

Hiába bús a szenvedélyem,
Vad ár zúg végig a réten,
Angyal, eszmény, örök lehettél volna,
De Te elhagytál engem.

Utolsó alkalom volt tegnap este,
Hogy beszélgettünk egymással ketten;
Azt hiszed, becsaptál? – nem ismertem fel
Mikor a hangod csendült lágyan, édesen.

Óh, csodálatos vagy! Most jöttem csak rá,
Mennyire szeretlek, imádlak kedvesem,
Ím az ember: csak akkor dőbben rá,
Mennyire szerette azt, ami elveszett.

Szenvedély! Mi minden van e szóban,
Vér és szépség, mámor és szédület,
Vadság és kék, élet és halál,
Így szeretlek és kívánlak Téged.

Szeretlek, kívánlak, megőrülök érted,
Lángolok, szikrázom, kínlódva elégek, –
Hisz úgyis hiába, minden hiába,
Mert a szenvedély már fájó emlék lett.

Souvenir! Remember! Emlék!
Benne van egy egész lehulló élet,
Egy egész kihúnyó szerelmi mámor:
Mert hiába zúg a szenvedélyem,
Bősz orkán süvölt át a Mindenségen,
Hullnak a csillagok, mély örvény az égbolt,
Kozmikus vihar ragad magával: végem!...
Csodálkozol?
Hiszen elhagytál, megcsaltál engem.

Csalódás

Hát valóban most is megelőztek?
Hát már Te sem vagy szabad?
Oly kétségbe esve jöttem el tőled,
A csillagos, ködös ég alatt.

Az egész világ oly szép volt, költemény,
A villamos suhanva kúszott
A Duna tetején. És sejtelmesen
Csillogott a ködben minden fény.

S akkor midőn a szívem, lelkem zengett,
Mert mellettem voltál Te kicsikém,
Szerelmem s szenvedélyem nem látott csak Téged,
Mert nincs még ily eszményi nő a föld kerekén,

Akkor lesujtottál, átszúrtad szívemet,
Megmondtad, hogy mást szerettél nagyon,
Ő otthagyt, nincsen más reményed,
Mégsem tudsz szeretni, gyötör a fájdalom.

Hát jó! Eldobtál, – de nem menekülsz,
Enyém leszel még, teljesen enyém,
Megszerezlek, hatalmamba kerülsz,
Hisz kívánlak, vágyom a testedért.

Lángolok érted, nem hagylak élni,
Tönkreteszem az életedet,
Vagy meghódolsz s önként nyujtod szádat,
Vagy magammal együtt elvesztelek.

Michelangelo

Michelangelo, mester, erőnek atyja,
Minden hódolatom a tied!
Lelkemmel érzem nagyságodat,
Noha nem láttam műveidet.

Földöntúli vagy, emberfölötti vagy,
Mindegy a szó, csupán csak játék.
Isten benned alkotta meg
Évezredünk legnagyobb szellemét.

Óriás vagy! Elsötétül a nap
Ha szellemed s bolyongó lelked jön felém.
Utána eltűnsz, érzem mint villámlasz
Isteni szikraként sorsom tengerén.

ÍRÁSOK

Önvallomás

Fiatal szittyá áll a folyó partján. Magas termetű, inkább karcsú, mint telt. Fekete haját felborzolta a szél, csontos arca feszülten meredt bele a kavargó árba. Kavargott a zöldesfényű víz, vonszolva magával távoli erdők, rejtett pázsitok, nagy mezőségek illatát és nyomát. A késői őszi nap babonás, misztikus csillogással vonta be felületét, a felbukó és lezuhanó hullámok taraját. Szinte félelmesen magaslott fölötté az ifjú harcos alakja, ki egészen a lábait nyaldosó víz szélén állt. Az egész lágy, őszi képben, – csupasz fák, pár levéllel zörgő bokrok, végtelenül hömpölygő folyó, és a magasból titokzatosan sugárzó nap, – az ifjú alakja volt az egyetlen keménység, s mint tűzben edzett nyílának hegye úgy fúródott bele a levegőbe. Mégsem vált el környezetétől. Ahogyan a kóbor farkasok sompolygó alakja, melyeknek üvöltését távolról hallani vélte, vagy mögötte kapáló tüzesvérű lova beleillett ebbe a világba, ugyanúgy beleillett ő is; pusztai vére egy ritmusra dobbant a folyó lüktetésével, kiver vadállat módjára suhant távoli messzeségeken át. Mint levelét hullatott fa vergődött fájó, szilaj lelke; úgy hullottak ki belőle az otthoni drága emlékek – szavak és csók, könny és mosoly – mint a fákról a színes, pergő levelek. Úgy ahogy ott állt magas alakjával, lobogó hajával, tüzes szemével, bőrruhájában, kucsmájában, ijájával, a csillogó vízre meredő tekintetével – beleolvadt az őszi táj harmóniájába.

Nem félt. Hogyan ismerte volna a félelmet a puszták repülő réme, nagy birodalmak ura: egy vad szittyá? De egyedül volt; magányos messze földön, idegenben, ismeretlen népek, ismeretlen veszélyek között. Hol vannak már a hazai tájak, hány és hány napi lovaglásra mögötte? És itt, ebben az őszi világban, ebben a furcsa megejtő környezetben eszébe jutott az otthon, a távoli haza. A hervadás illatára, a víz szagára, mocsarak, lápok messzeszálló hívására megborzongott a bőre. Otthon, atyáinak, testvéreinek, egész népének sátrai, feszes, díszes bőrből, mind lapos vidéken, ilyen nagy folyó partján állanak. Gyermekkorában hányszor bujt a sátor közepén, tűz mellett ülő daliás apjához, ki üritgette a kupákat, amikor a tűz fénykörén kívül feküdvé, ijedten hallgatta kóborló állatok fel-felhangzó vész üvöltését. Mennyiszer elnézte anyjához simulva a tűz lobogását, amint a sátor falain, kürtökön, kardokon, ijjakon és dolmányokon végigtáncolt. Így csillogott az otthoni víz, mikor legényke társaival fel-alá vágattak a partján, fitogtatva a lányok előtt tudásukat. Mennyivel szebb volt az otthoni ős, fehérén integetett már a környező hegyek csúcsa a páratelt levegőben, álmós napfényben. Mikor megjött a tavasz, a bimbófakadás, a pezsdülő, harcos élet ígérete, mennyire örültek ennek az életnek, s milyen szomorkás hangulatban temették az őszi verőfényben.

Kimondhatatlan sajnálás töltötte el a szívét. Haza gondolt, haza: Zúgó erdőkre és árnyas ligetekre, melyekben ősei pihentek; apjára aki bátran halt meg egy tomboló csatában; a távolbavesző pusztákra és meghitt tisztásokra, hol méneselek vágatnak és ott állnak az istenek szent oltárai.

Az otthon azonban mást is jelentett számára: egy édes, barna lányt. Nem nagydarab, álmós és kéjes szökeket, mint az itteni nép lányai; nem Bizánc finomkodó, csenevész és elpuhult asszonyait. Lányt, aki kedves és szűzies, pajtás a játékban, lovaglásokban és vad száguldásokban; simuló, bájos nő a ligetek és rétek rejtett zugaiban és hosszú barangolások közben. Később pedig szilárd, szerető társ a kemény, félelmes, de szép életben. Most, ilyenkor, a sátor körül dolgozhat, vagy talán ő is a folyóba mered könnybeboruló két szemével, kedvesére gondol s egymásfelé szárnyalásuk valahol a Kaukázus szikrázó csúcsai felett találkozik és

egybefonódik. Vár. Tudta, hogy vár rá hűségesen, ki messzi országokba ment csatázni. Náluk ez a becsület: hűséges a lány és hűséges az asszony, inkább megöli minthogy másnak adja magát. Szittyák ők, a lány hú a férfihoz, barát a baráthoz.

Vágyódása az otthoni föld és víz, népe és családja után, egybeolvadt a szeretett lény, a hűséges kedves utáni vágyódásával. Csodálatosan kavargott mindez benne, álmodott a hazai színekről és fényekről, vad dárídókról és ragyogó szép szemekről.

A néha-néha nekilendülő szél borzolta a vízfelületet, ilyenkor megtört a víz és levegő egybefolyó csillogása, őt pedig szinte fel akarta dönteni, valósággal rázta rajta a fegyvereket. Lova is, felemelve fejét, kitágult orrlyukakkal szívta magába az ismerős illatorgiákat és szinte boldog izgatottsággal nyerített fel. Ők, akik társak voltak a fékevesztett száguldásokban, vakmerő támadásokban, – egyek voltak most is az egész őszi táj és hangulat megérezésében, az otthoni emlékek rájuk törő, zsongító áradatában. Ember és ló egybeolvadt az élet örömeiben és fájdalmaiban, boldogságában és szenvedéseiben is.

Közösen vágyódtak, s a fiatal szittyá úgy érezte, mintha valami keserűség szállt volna belé az előbbi kedves emlékek helyett. Keserűség, öntudatlan fájdalom, hogy nem lehet szerettei között. Óh, mennyire tévednek azok, akik azt hiszik, hogy a puszták szélvész sebességű rémeinek, tomboló csaták, nagy lakomák és mulatozások résztvevőinek, ezeknek a néha talán kegyetlen, zsákmányért verekedő harcosoknak nincs szívük mely fájjon, lelkük mely sóvárogon, nincs bennük valami bizonytalanság, valami ismeretlentől való félelem, rettegés a jövőtől. Hányszor komorodott el ő is, – ki tudja miért, – ragyogó győzelmek után, nem tudva örülni a zsákmánynak! Milyen gyorsan sötétült el most is tekintete, mely előbb szinte ellágyult. Izgatta a jövő. Miért harcolnak itt messze-messze földeken, miért kell otthagyni az áldott, édes otthont? Mi lesz velük, mi lesz a sorsuk, mi lesz a néppel ha elhozzák ide, távol a hazai hegyek bölcsőjétől? Van-e célja ezeknek a távoli felderítő hadjáratoknak, haza keresésnek? Itt körül minden idegen, – megborzongott. Vágyódás, fájdalom, sóvárgás, aggodalom összefonódott benne, s hirtelen elszakította lobogó szemét az ezüstös felülettől, belenézett a párázó, fátylas messzeségbe s aztán szembeszegezte felvetett fejét a fátylak mögül lassan előtörő, bágyadtan csorgó fényű nappal. Kezét felemelve úgy állt ott, mint a csupasz ágú, hosszú, egyenes jegenyék, – a ló is megmerevedett mögötte, halkan fujtatott, – és kitört belőle a kiáltás: Napisten! Napisten, nézz le rám!

Minden szorongása és bizonytalansága, a lelkében csendben zengő otthoni emlékek csengése-bongása, és a mély vágyódás utánuk, feltört lelkéből, összesűrűsödött ebben a kiáltásban. Mint népének papja állt ott, mint a révületben tomboló sámánok, csak ő mozdulatlan volt, egyedül a nap felé kúszó lázas tekintetén látszott, hogy más felé jár, s érces hangon csendült fel ajkán a könyörgés, felszálló imádság a Napistenhez:

Napisten! Te minden titkok istene!
Karjaim kitérve várlak!
Nézz le rám és népemre!

Napisten, Te örök, csodás erő!
Napisten, fényed öltson el,
Távoli idegenben véd meg fiadat!

Napisten, Te élet hatalmas ura!
Napisten, sugarad ölelje át a kedvest,
Napisten, véd meg népem s engemet!

A sirályok lassan kerengtek a folyó fölött, a halványkékbe vesző magasban néhány madár húzott át, békés csendbe borult a táj. Mintha minden megállt volna, csak a fénylő víz hömpölygött fenséges alázattal, – s a Napisten nem mozdult. Nem történt változás, ugyanúgy lövelte fényét, mint az előbb, halványsárga köre színtelenül folyt bele a világba, csillogása még bánatosabb volt. Nem felelt, sőt mintha kicsit gúnyosabb tekintettel nézett volna le rá.

Keze most hirtelen ökölbe szorult, csontos ökle fenyegetően meredt bele a sápadt világosságba, vad vérhullám öntötte el s még erősebben zúgott, zengett kiáltása:

Napisten, minden titkok istene!
Ne hagyj el bánatos, magányos fiadat!

Hangja hosszan távolodva foszlott szét a messzeség fátylai között, két sirály ijedten csapott le a vízszínerre, lova mintha közelebb húzódott volna hozzá, úgy érezte, hogy kedves fejét odafekteti hátához, – a nap pedig még jobban elvonult a természet halvány lehellete mögé, már szinte beburkolózott a párák közé. Nem felelt.

Erre elöntötte az indulat. Kemény, megfeszült alakján éles rándulás futott végig, csaknem az éjig nyúlva üvöltött fel kidagadó erekkel a nyakán, már nem is emberi hangon, hanem egy földöntúli kín és félelem hangján:

Napisten! Ne tagadd meg őseimet, ne tagadj meg engemet!
Napisten! Akarom, hogy válaszolj, akarom, hogy jelt adj!
Napisten, kihez forduljak rajtad kívül?

Kemény, barnára cserzett arcán lassan két könnycsepp csordult végig, behullott a folyóba, mely hatalmas hátán vitte tovább – ölelve, babusgatva őket egy pázsitos, árnyas liget két rozsdavörös levele között, – vitte tovább őket hazai vizek és források kristályos patakjai, a meleg otthon: az ő Kelet felé. A nap már teljesen elbújt a párafátylak mögé, a színek teljesen elmosódtak, a csillogás elhalványult, szinte az egész világ egy kibuggyant, nagy könnycseppé változott, csak a sirályok röpkenése, madarak messzi szárnycsapása hangzott.

Valósággal ijesztő lett a csend. Felemelt, megfeszült két karja lehullott, egy rettenetes érzés, lesújtó gondolat vágott végig rajta, hazavágyó, kedveséért síró, az ismeretlen idegentől remegő lelkének borzongó felfedezése: nincs Isten! A Napisten nem az! Akit atyái tiszteltek, akiben hittek, aki uralta életüket, éltető fényével bevilágítva a jurták sötét mélyébe, lelket lehelve a megfagyott mezőkbe és lelket lehelve a megfáradt emberekbe: ez a Nap nem Isten! Nincs ereje, nincs hatalma, nincsenek titkai... Nem ő irányítja a sorsokat, nem ő vezette győzelemre a vadul nyilazó, szélvésszel vágató szittyákat; nem ő adta a vereségeket, hogy aztán jóra fordítsa azokat. Nem ő adott jelt a sámánoknak, kik kába révületben keresték akaratát, – hiába könyörögtek hozzá a nagy folyó partján, a hegyek és völgyek között.

Nincs erő, nincs hatalom, nincs Isten! – csak a szellemek játéka az egész élet, az ő sorsa és népének sorsa, az egész világ folyása. Ahogy rádöbbsent erre a kízó valóságra, feszesen kinyújtott karjai ölelésre tárulkoztak ki, – mintha magához akarta volna ölelni az egész könnyben úszó világot, – segítséget, támogatást kérve a fényben fürdő páráktól, hazafelé hömpölygő víztől, lehullott, libegő falevelektől és lassan sűvíteni kezdő őszi szelektől. A csendben csak a hullámok parthoz verődő csobbanása hallatszott...

... Aztán egyszerre éles sivítás, vad autóbusz túlköles, fékek csikorgása, emberek kiáltozása szakította meg a távolból ezt a reszketeg őszi csöndet. Felriadt... Iszonyattal nézett végig magán: hová lett az ifjú szittya vitéz? Rémes döbbenettel ébredt rá arra, mint valami keserves, szép álom után, hogy ki ő, mikor él, hol van... Ahogy jobbra elnézett a folyó fölött – mely éppen olyan fenségesen hömpölygött, mintha nem is szállt volna el egy évezred az elmúlt pillanatok alatt – a Szabadság hidat látta hatalmas örvényekkel körülvelt lábaival, könnyen ívelő bordáival átszökellni a Gellért-hegy alól a pesti partra. A hídon nagy tolongás, autóbuszok, villamosok, emberek egymás hegyén-hátán. Valaki megint a gép áldozata lett...

Hirtelen végignézett magán. Ütött-kopott cipőben, apja régi, csíkos szalonnadrágjában, kinőtt, komikus kabátban, mindezek fölött pedig egy jó lódenben, – fájó szívvel eladott zongorájuk utolsó maradékában, – állt ott a futó víz mellett, s lesujtva a meglepetéstől és a döbbenettől, hosszú alakja hirtelen összecsuklott, lerogyott a rakpart egyik vas gombájára. Dús fekete hajával játszadozott a szél, keze erősen fogta a hideg vasat, melyre támaszkodott, szeme merengve csúszott végig a szembelevő part épületein, gyárkérményeken, a Műegyetemen, az épülő híd tartóin; kutatva fúródott a fátylak mögé, a messzeségbe, hogy találkozzon a vár romokban heverő tömbjével, a koronázó főtemplom feltörő csúcsával, a Rózsadomb piros tetőivel s azokon túl a budai hegyek koszorújával. Még minden elmosódott volt, még mindig olyan volt a világ, mintha könnyben úszna... De mindenfelé zaj, lármá, lüktetés, gyárak zúgása, emberek rohanása, hangszórók bömbölése: egy huszadik századi nagyváros lázas érverése. Ez vette körül!

Huszadik század! Keserű, gúnyos mosoly jelent meg az arcán: huszadik század! Ebben a mosolyban benne volt minden kiábrándultsága, mély cinizmusa a technika, a civilizáció, a kultúra nagy és mégis halálos vívmányaival szemben. Huszadik század! Mennyivel jobb az élet most az őskénél, kiknek vére nyargal ereiben? Óh, milyen világcsalás, önámítás az egész – fogai megcsikordultak – hiszen sokkal kízóbb, sokkal fájóbb élni ma, s amivel szebbé, jobbá lehetett volna tenni a világot, azzal csak méginkább elrontották.

Otthon! Hol van ma az otthon? Hol van a béke, nyugalom, pihenés, meleg, szerető családi légkör, mindaz ami otthont jelent? Hiszen erőszakkal elvették, erőszakkal elűzték, erőszakkal földönfutóvá tették őket. Hát nem úgy élnek ők is, mint kivert, otthontalan senkiházik, megbújva a nagy tülekedésben egy szobácska mélyén, folyton küzdve az életért, folyton remegve a kenyérért? Összefacsarodott szívvel gondolt megtört, öreg apjára, aki a virágok szerelmese volt s illatukkal széppé tett esztendőket érdemelt volna hosszú, zaklatott élete után, – most pedig osztályrésze az izgalom, a sorbanállás, a megalázó otthontalanság, a halálra gyöttrő élet... És anyja, akit az összeesésig hajszol a pénztelenség, a kölcsönkérés, a nincs elől való menekülés, aki annyira vágya egy szebb, jobb életre és annyira megérdemelne egy régi, kedves otthont, hiszen neki fáj legjobban ez az örökös ziláltság, őt kínozza legjobban az együtt töltött édes esték melegének elszálló, vissza nem térő emléke. Óh, mennyire fáj értük a szíve, mennyire szeretett volna segíteni rajtuk! Gyilkolni tudott volna értük, de tehetetlenségében csak belül gyilkolta önmagát.

Hát van egyáltalán a mai életben egy kis megállás? Van béke, nyugalom, szeretet, melegség?... akaratlanul szakadt ki belőle ez a kiáltás...

Fent az úton, mely a part felett húzódott, megállt egy-két ember pár pillanatra. Feltűnt nekik ez a hosszú, lázas arcú fiú, fekete, szélben lobogó hajával, ahogy ott vonaglott a csendesen sikló folyó mellett a rakpart vasgombáján, – aztán tovább sodorta őket a fékevesztett hajsza üteme.

Milyen más volt annak az ifjú szittyának az élete, aki valaha voltam. Ha nehéz volt is messze idegenben hazát keresni, ha megreszketett is benne az ismeretlen félelme, de gondolatban hazarepülhetett, haza ahol várta a sok színben játszó hegyek ölelő két karja között, a gyors folyó duruzsolását hallgatva, az otthon, az ősi sátor; testvérei, legénytársai, várta a csillogó kéken boruló ég, várták a ligetek és mezők rejtett, de gyermekkorából jól ismert titkai. És várta egy hűséges, barna hajú, édes lány.

Van még egyáltalán lány és asszony aki hűséges? Lassan feltűnt előtte egy arc. Szép, leomló, gesztenyebarna fürtökkel övezett, ovális arc, magas homlokkal, az örökre táguló, zöldes mély szemekkel, – mint Aidának, Keletnek, Egyiptomnak arca. Évezredek sugároztak felé ebből a nőből. Az élet rejtett, rezzenő misztériumai áradtak belőle, pedig nem hordott fátylat mint a keleti asszonyok vagy a lenge ködökkel magát kendőző ég; művészete csodálatos, földöntúli régiókba emelte, s ők ketten – férfi és asszony – évezredek titkait hordozva magukban, soha nem látott harmóniába fűződtek össze. Misztikus minden kapcsolat férfi és nő között, misztikus volt az övék is, találkozásokban és együttlétekben élő, de felettük álló is. Ha évtizedekig nem látják egymást, s azután kerülnek össze, megremegnek; ha óceánok választják is el őket, odahozza elé egy őszi szél, megvillan előtte a haja s érzi asszonyos simulását.

Teljesség volt ez a nő az ő számára, de a legszörnyűbb zuhanás is. Régi idők méhe mellett e kor vad szelleme szülte, s a legigazabban a huszadik század leánya volt. Örök asszony és örök hűtlenség, csapongó, sodródó művészlélek, kinek élete művészetében tisztult meg a kor lehulló dekadenciájától, kicsinyes betegségeitől. Égett; a kormos, füstös lángok az átélés mélységeiben szentelődtek kékesfényű, magasba törő, felcsapó lángokra. Ezért aztán egész szerelmük őszi elmúlást, fátylas, elfoszló, homályos jövőt hordozó kapcsolat lett. Szerették és mégis kínozták egymást. Őt, ha megemésztő tűzként égette is ez a szerelem, talán még jobban gyötörték kora problémái, a keresztül zúgó véráradat, mely emberi szívekből patakozott, – a becstelenség, az igazságtalanság, a hazudozás, az útkeresés idegtépő vajúdása, – ez az egész mai élet: a csodálatos nagyság és a megdöbbenő bűn szédületes keveréke! Kínlódott léte mélyében az alkotás mindig újraéledő kétségeivel. A nő pedig mindent belevitt művészetébe, ahol még a csúnya is széppé változott; a mások, a sokak nehézségei fölött elcsúszott felületesen, s élte életét sokszor valóban boldogan úszva a fényes, csillogó, külső keretben, hódolók, udvarló férfiak között, – néha mégis önámítva, fájón érezve az ellentétet. Nem tudta életét csak egy kicsit is megváltoztatni azért, akit szeretett... Vajon szerette-e igazán? – vetődött fel benne, ahogy nézte a sirályok lágy keringését, lehulló levelek mélabús útját. Igen! De nála más ez a szerelem, ez a mai kor szerelme. Nem hű, nem kitartó, nem sziklaszilárd, halálig készen önfeláldozó, – nem egy barna, szittyá lány hajdani szerelme. És ő nem vállalta ezt; nem vállalta, hogy egy legyen a sorban, nem tudta elviselni a másoknak juttatott mosolyok, kézfogások, odasimulások fájdalmát, nem tűrte el azt, hogy a hűvös ajkakat előtte és utána más is csókolja. Hű volt és hűséget követelt. Szeretetet keresett, társat akart! – Társ?! Megint elhúzódott szája cinikus mosolyra, lehet ma társat, feleséget keresni? Ebben a megkavarodott, zajgó, örült világban? Lesz-e otthona, családjá? Lemondás öntötte el, – ilyenre már nem is számított...

Ahogy így végig gondolta százalmas életét, keserűsége a kétségbeesésig fokozódott. Mi értelme van az életnek? Mi pótolja a szépséget, jót, igazságot, szeretetet? A körötte zúgó munkás élet, a féktelen robogás, a falanszter szervezettsége adhat-e nyugalmat, ha már minden egyebet elvett? Mert elrabolták minden kincsét, s borzongva, növekvő rémülettel nézett a jövőbe. Mi lesz vele? Van-e helye egy ilyen falanszter-világban egy lélek-embernek? Hiszen ma csak azoknak áll minden akik tolakodnak, könyökölnek, becstelének, és minden urat kiszolgálják. Érdemes az eszmékért küzdeni, érdemes a pompeji katona módjára a pesszimizmus heroizmusával élni, harcolni? Lehet itt elérni valamit? Lehet javítani ezen a földi életen? Ömlöttek, gát nélkül zuhogtak elő belőle a kérdések, a kételkedés hullámai, egy bukás szédületébe hulló világ önismerete. Élő lelkiismeretnek érezte magát, – s az is volt. Egy őrült, kavargó, apokaliptikus kornak a lelkiismerete, a rajongók és bűnözők, az egyének és tömegek korának élő büntudata és jobbra vágyása, mely benne és a többi fájdalmasan vívódó kortársban támadt fel, és kereste az utat és a jövőt.

Olyan révült lázasan meredt bele a folyóba, a hullámok hegyén ide-oda sodródó fadarabkákra, mint a hajdani ifjú szittya. Fülébe nem hatolt be a mögötte elrobogó teherautó zaja; a víz közepén úszó vontatót észre sem vette. Már messze járt, csak az ősz csendes, álmos napfényében élt, a halkan suhanó szél szent végtelenről szóló susogásában. A por lassan kavargott mögötte...

Hát igen! Nincs otthon, a családi élet csak kínlódás, egymásért való aggódás. – Nincs nő, aki hű, önfeláldozó, halálbakísérő társ, aki az Asszony. – Nincs világ, melyért érdemes harcolni; eszmék és emberek akik lelkesítenék a munkára, a titkok kutatására. – Nincs jövő, melyért élni lehetne, mindent elfed a tömegek sötét erejének fellege, a lelket megkötő falanszter-világ!

Mi van hát akkor? sikoltott fel a lelke, egyedül én, egyedül önmagam? Csak én érek valamit ebben a romló, érthetetlen világban? – A nap párafátylak mögül előkúszó derengése kezdte előnteni a tájat. Lénye mélyéből mint egy hirtelen kipattanó szikra, szörnyű sejtés, halálos derengés buggyant ki: én is semmi vagyok! Hát ismerem önmagam, ismerem a bennem forró ösztönöket, értem a tárnák bűgását? Alkottam már valamit, s mi a biztosíték arra, hogy fogok? Élesen felharsanó hang vádolta belülről. Rettenetesen ráébredt tehetetlenségére. Minden kicsúszott a lába alól. Az otthonnal, a hűtlen nővel, a jövővel, a reményekkel együtt elvesztette önmagát is. Ez volt a legfájdalmasabb, ez az ébredése. Hogy akarsz otthont teremteni, hogy akarsz hű feleséget, hogy akarsz eljövendő, boldog életet építeni, ha önmagad sem ismered? Hát békességben élő, mindenkit szerető, hűséges ember, teljesen kialakult, biztos és határozott célú egyéniség vagy te?

Erőtlen, akaratnélküli, az élettől tétován sodort, ide-oda vetődő önző ember vagyok, tört fel belőle, – s partra boruló testét rázta a zokogás, könnyeit a nagy víz ölelte magához. Az emberfeletti kín, mely barázdát szántott arcán, a mélyben csobogó víz örök kerengésének szédítő vonzásában szinte rátapadt a hullámok hátára tekintetével. Minden elveszett, minden hiábavalóság! – üvöltött fel mint a kínpadra vonszolt, s a szörnyű vergődésben egész teste verítékben fürdött, bár kabátja, ruhája ki volt gombolva, s izzadt testét pajkos őszi szél borzongatta, – és lassan-lassan egészen a part szélére csúszott... A víz medrének mélysége valami óriási, áthidalhatatlan szakadékká tágult elborult szemei előtt, az emberi lét sötét, örvénylő, beláthatatlan rejtelmévé, melyben egy ugrás, egy pillanat, s a szétcsapódó hullámokkal magába fogadja a víz, ami időtlen, ami szent és örök: a végtelen.

Hirtelen utolsó erejével felugrott, karját a magasba, az ég felé tárva, – egy percig úgy állt ott mint az ős szittya harcos, – hogy aztán beleolvadjon az érthetetlenbe, a kimondhatatlanba, itt hagyva ezt a borzalmasan érthető és kegyetlenül kínzó, véges világot. Lába már felemelkedett, teste már félig az ár fölé hajolt, – amikor a nap egyszerre széttörte az ős hamvas fátylát, a párák elszállottak, s utolsó erejével sugározta az életet, a meleget. A víz gyorsabban hömpölygött, a sirályok hangosabb szárnycsapásokkal szállдостak, az elmosódott, halk világ színesebb lett, nem mint egy bánatos hanem boldog örömben kibuggyant könnycsepp. Mégegyszer, utóljára mind fénylőbben, mind ragyogóbban szikrázott fel a folyó és a levegő nedves csillogása, – s megtört szívéből, megtépett lelkéből valami új, csodálatosan nagy bizonyosság szakadt ki: ha nincs is otthon, nincs hűségese asszony, nincs jövő és nincs érték, – de van Isten! Aki szeret, aki hű, aki békeessége...

Már felegyenesedve állt, túlvilági boldogsággal tárva karjait az igazán megtalált végtelen felé, – s a földön túli őszi csillogásban és fényben, a habokon, hulló leveleken, kínokon és fájdalemeken át felmagasodott előtte a golgothai kereszt...

Budapest, 1952 őszén

Valóság, átélés, egzisztencia

Mi a valóság? Ez a kérdés az első percben értelmetlennek látszik, hiszen valóság az, amiben élünk, ami körülöttünk van, amit tapasztalunk. Benn ülök az egyetemen, a fehérre meszelt falakon térképek és képek függenek, tábla sötétlik, hátul a fogasokon kabátok lógnak. Körülöttem diáktársaim, a katedrán beszél a professzor, s mindenki figyel, jegyez. Lehet-e kérdés ebben az esetben, hogy mi a valóság? A falak, padok, székek, könyvek, a körülöttem élő emberek, nem valóságosak, ténylegesen létezőek? Ezt senki sem mondhatja, aki az emberi értelem fényére támaszkodik; ezért az idealista filozófia álláspontját teljességgel elvetem és elfogadhatatlannak tartom... "Esse est percipi", Berkeleynek és követőinek ez a nagy tétele, szerintem félígazság. S a félígazságokat hirdető ember sokkal veszélyesebb a józan tudatlannál. Kétségtelen, hogy a dolgok képei érzékszerveimen keresztül jutnak be agyamba, ahol feldolgozódnak benyomásokká és képzetekké az érzetektől; ez azonban semmiképpen nem vezethet oda, hogy elismerjem azt, hogy a dolgok, az élő és élettelen világ tárgyai nem léteznek, helyesebben csak az én tudatomban vannak, mely így valóságosan *conscience créatrice*-szá válik.

Nem tudom elfogadni a kanti fenomenalizmust sem, mely csak egy féllépés Berkeleytől az igazság felé. Csak látszólag adja meg a dolgoknak realitását, feltételezve a *Ding an sich*-et, melynek fenomenája jelentkezik csak számunkra. Itt tulajdonképpen megmarad az idealista elv, s két világ jelenik meg előttünk: a "magában való" tőlünk független, örökké elzárt világa, melyben benne élünk és mégsem élünk benne, körülvesz bennünket és mégis tőlünk külön létezik, – paradoxon ez, de nem a lét mélységeit érintő, egzisztenciális paradoxon, hanem erőltetett, látszólagos, a valóságnak a félreértése.

Fichtének és a szubjektív idealizmusnak felfogása szintén elfogadhatatlan számomra. Van benne igazságmag, de teljesen félremagyarázza egy ferde aspektusból megközelítve. Egészen őszintén szólva, nem tudom elképzelni, felfogni ezt a koncepciót, hogyan lehet az egész körülöttem zúgó Makrokozmoszt az Én kivetődésének, a Szellem alkotásának tartani? Egyedül a szubjektív szempont az, amit más aspektusa alatt és korlátozással elfogadok.

Mindezekkel szemben Politzer extrém és vulgáris példája jut eszembe, mely éppen vulgaritásával jelzi a valóság könyörtelen erejét. "Mit csinál az a szollipszista" – kérdezi Politzer, – "aki lelép az útestre és a modern technika egyik legújabb autóbusz csodája robog feléje, félreugrik-e vagy sem? Ha hű marad önmagához, megáll és szembenéz vele; ha életét meg akarja menteni, akkor feladva elveit el kell ugornia a ténylegesen létező és feléje robogó autóbusz elől."

Egy keresztyén ember pedig eleve nem lehet idealista, fenomenologista, vagy különösen szollipszista; akkor tagadnia kellene a teremtés tanát, és valótlannak tekinteni a Szentháromság Istennek a Szentírásban kijelentett és napról-napra általunk újra megtapasztalt teremtő munkáját, behelyettesítve azt az emberi öntudat, vagy az objektív emberi szellem teremtő erejével. Végső konklúzióm az, hogy mindezek az elméletek csak elméletek voltak s azok ma is; alkotóik élték normális emberi életüket, ellentmondva annak, amit írtak. Nem akarom az elmélet és gyakorlat, élet és tudomány ma közhellyé vált összefüggését emlegetni, csak utalok a mindenség összes aspektusainak egzisztenciális egymásrautaltságára.

Mindezek után eljutottam oda, hogy kritika helyett – már amennyiben kritikát gyakorolhatok – a magam felfogását vázoljam. Nem törekszem arra, hogy kategórikus tételeket, kialakult rendszert adjak, – hiszen őszintén és alázatosan, melyek feltétlenül szükségesek a szellem és lélek munkájához, az igazság kereséséhez, – nem is adhatok ilyet, hiszen kialakulóban, forrongásban vagyok, nyitva bármiféle kritika és meggyőző érv felé, csak próbálkozom, tapogatózom, megpróbálva a magam útját járni, azt keresni. Minden gondolatomnak alapja azonban keresztyén voltom; belső lényemmel munkám, gondolataim teljesen összefüggenek, az ember teljes és mély egzisztenciális egységében.

Mint keresztyén vallom, hogy anyag van; a körülöttem lévő világ, a dolgok rendjének létezése kétségtelen és megcáfolhatatlan. Nemcsak léteznek azonban a fák, kövek, állatok, embertársaim, a technika és civilizáció, a kultúra és szellemi élet vívmányai, hanem valóban olyanok ahogyan én látom, érzékelem, tapasztalom, percipiólom őket. Nem az én képzeletem, nem az önmagukban való dolgokról hozzám eljutott fénysugarak, hanem a dolgok általam megismert valóságos attribútumai. Bizonyítják ezt azok a tények, melyek, napról-napra szaporodva, tudományosan alátámasztják ismereteinket, exakt módon leírva előttünk a dolgokat és a világ jelenségeit. Tudásunk, a világról való képünk fejlődése pedig csak azt jelenti, hogy a létezőknek újabb és újabb oldalát ismerjük meg, melyek ténylegesek, éppen annyira, mint az eddig ismertek. Csak ez a hit, ez a tudat tette lehetővé az újkor nagyszerű fejlődését. A relativitás elmélete, a legújabb felfedezések, legnagyobb részt hipotézisek, melyek óriási jelentőségűek, de az élet, a lét, a megismerés lényegén nem változtatnak. Ismereteink lehetnek tévesek, rosszul magyarázottak, főleg ami az összefüggésekre, az egészre vonatkozik.

A lét rendje mögött azonban ott rejtőzik szerintem egy valóság rend. A létezés nem jelenti a valóságot, hanem fennállást, teremtettséget, tér és időbeli elhelyezettséget. Ennyiben létezik a világ, a napfényben fürdő város, a barátom és én, kik együtt húzzuk ezen a városon keresztül melós munkánkban négykerekű kocsinkat. Mindezek mögött azonban ott áll egy szellemi jelentés, egy misztikus mélység, egzisztencialitás, melyben a valóság jelentkezik. Ez a valóság misztikus, mert értelmileg nem fogható meg, egyedül az értelmi, lelki és szellemi faktorok együttes összeműködésében: *az átélésben* ismerhető meg. Az átélés bepillantás a lét mögött álló világba. Látok egy vörös, barna és sárga színben pompázó fát, gyenge napsütés simogat, hűvös szelek borzolja hajamat, s ebben a szívárványos őszi légkörben állok a Duna fölött és átélem a fájdalom, szenvedés, lemondás rezignációját; az elmúlás, az idő és természet örök körforgásának valóságát. A Szent Péter bazilika monumentalitásában, a gótikus templomok összeboruló íveinek ég felé törésében, átélem a numinózumot, a teremtő Isten nagyságát; s a megváltó Isten szeretetét érzem, ha nagypénteken csorgó könnyekkel állok lélekben a Golgotha előtt, vagy amikor megment a bányában rám zúduló csillétől. Mikor külföldről hazajövök a legmélyebb ösztönök által hajtott vér extázisában borulok le a határon a földre, a drága hazai földre, s csókolom a gyér fűvel borított, kemény, barna talajt, – amin máskor minden gondolkodás és emóció nélkül járok, – átélve benne a néppel, benne nyugvó őseimmel való közösséget, életegységet.

Ez a felfogás feltételez egy paradoxális kettőséget a létezés és a valóság között. Úgy látszik, mintha itt is két világ állna fenn: a dolgok, jelenségek, tények világa, s egy mögöttük rejlő, misztikus, szellemi valóság világa. Ez azonban helytelen felfogás, nem olyan jelenség ez mint a kanti fenomenalizmus kettőssége, – mert a két világ itt egy. Nem lehet a való és kellő világ böhmi felfogásával sem parallelbe állítani. A létrend és a valóságrend egybeesik, a két világ a legszervesebben összefügg, a valóság a létezőben rejlik. A létezés és valóság közötti megkülönböztetés tulajdonképpen csak az emberi értelem korlátozottsága miatt szükséges, hiszen a létezés és valóság ethimológiailag is egybeesik.

Tulajdonképpen itt oldódik meg az episztemológiai probléma, helyesebben itt jutottunk el a mélyen rejtőző paradoxonhoz: a létezők, a dolgok világáról való ismeretünk, éppen a huszadik századi tudomány legújabb fejlődésének bizonyítékai alapján, állandó dinamikus változásban van, a tudomány sohasem stagnálhat, – míg evvel szemben évezredek óta ugyanaz a valóság nyilatkozik meg a létezők, a dolgok ugyanazon világában, a mindenkori emberi átélésben, természetesen a szubjektum egyéni variációinak színében és fényében. Mindenesetre a fent elmondottak nem zárják ki azt, hogy a tudományos megismerésben is ne fedezzük fel az átélést, mint alapvető faktort, mert a fejlődés, a változás, a megismerés technikai részére vonatkozik, s ennyiben van jelentősége.

Tehát a valóság megismerésének egyetlen lehetősége az átélés. Ez megy végbe elsősorban a vallásban, művészetben, filozófiában, tudományban, de az élet legkisebb villanásaiban is. És itt kapcsolódik a fentebbiekben vázolt felfogás az egzisztencializmushoz.

Exisztálni, – az általam felfogott magasabb értelemben, – az élet teljes élését, a valóság teljesebb megértését jelenti. (Ez egyfajta vitalizmus.) Már pedig a valóság megismerése, az élet mélyén rejlő misztikumok feltárása, csak az átélésben adatott meg számunkra. Így tehát eljutottam oda, hogy az ember egzisztál aki átél, aki átélésekkel mindinkább meggazdagítja életét. Magáévá teszi azokat a mély és csodálatos tartalmakat, melyek az előttünk létező világ mögött, vagy inkább abban, rejlenek, mintegy annak igazi értelmeként, valóságaként. Exisztálni jelenti tehát, még egyszer, a valóságos életet, a valós értékekhez való méretekezést.

Természetes az, hogy ilyen formán a szellem, a lélek emberei egzisztenciálisabb, igazabb életet élnek; hogy papok, művészek, kutatók, bölcsek az igazi egzisztencialisták. Ezek többször, intenzívebben, mélyebben élik át az Istenhez való felemelkedés, az alkotás, szépség, öröm, vagy fájdalom mélységeit, s ennyiben igaza van Sartre-nak, aki hangsúlyozza, hogy az egzisztencializmus a kevesek mozgalma. Bár így nem mondható, hanem úgy, hogy az egzisztencializmus a kevesek életformája. Ez nem jelenti azonban azt, hogy a robotban élő munkás, a hálósipkás "petit bourgeois", egyáltalán a huszadik század átlagembere ne egzisztálna egy bizonyos mértékig; néha, ritkán, átélve, – esetleg éppen a tömegben, annak nagy fellángolásaiban, – a valóság halványabb, vagy dúsabb változatait. Egy apa, aki látja maga felé jönni feleségét piciny gyermekével a karján, – megmagyarázhatatlan érzésben éli át az összetartozás, a nemzedékek örök hullámozásnak élményét, test és lélek további plántálódását. Milyen hatalmas átélés a szeretet lángolása férj és feleség, szülő és gyermek, testvér és testvér, barát és barát között! Mennyire kitör néha egy bányászból, munkája örök rabszolgaságán keresztül, a létbedobottság keservének újra és újra átélt élménye, mikor a hideg és nedves kőtől körülfogva, csorgó verejtékének párafelhői között küzd az életért, a kenyérért; a természet, az embernek ellenálló anyag legyőzéséért. Ő is egzisztál, átél mély valóságokat, – de öntudatlanul.

Ezek után szeretném megfogalmazni, hogy mi szerintem az egzisztencia. Exisztencia az emberben élő teljes életigenlés, az igazi valóság teljes megismerésére való vágyakozás, ennek mély, tartalmas átélésekben kielégítése, s ezáltal az élet csodálatos meggazdagítása, színeezése. És ebben nincs megállás, sohasem lehet eleget átélni, eléggé megismerni a valóság körülöttünk és bennünk rejlő világát. Nem vész tehát el a kirkegaardi egzisztencia dinamikus jellege, mert az élmények mindig, újra és újra, átélésekkel gazdagítanak, fejlesztenek életünk utolsó pillanatáig.

Ebben az egzisztencia fogalomban benne van azonban egy másik momentum is, mely az előzőkből ered. A minél jobban átélt élet mind teljesebbé tesz és így az egzisztencia e másik,

betetőző momentuma is átéléssé válik; a betöltés. Mert egzisztenciánkban benne van az, hogy valamivé kell lennünk, valami feladatunk, kötelességünk, rendeltetésünk van, amit világossá, állandóan előttünk járóvá az átélés tesz. Ha pedig így kirajzolódik előttünk rendeltetésünk, tudjuk, hogy mi az amiért elküldettünk ebbe a világba; akkor ez a feladat, ez a küldetés átéltté válik bennünk s egzisztenciánk kiteljesedik az emberi élet legnagyobb élményében, legmélyebb átélésében.

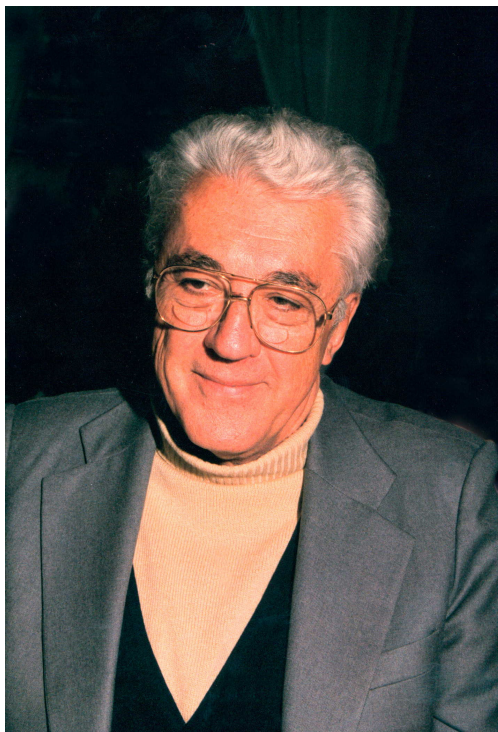
Exisztencia tehát vágy és képesség a valóság megismerésére az átélésben, s út a legnagyobb élményhez, az élet beteljesedéséhez, sorsunk és szolgálatunk átéléséhez.

Mindezt keresztyén síkra kivetítve, azt hiszem, hogy az *imago Dei*, az ember istenképére teremtettsége, az egzisztenciát jelenti, mely által Isten belénk oltja azt a képességet, hogy bepillantást nyerjünk, átéljük a végtelen és örök sejtelseit, az igazi valóságot, – egyúttal elvezetve ezzel bennünket az O általa eleveelrendelt sorsunk és küldetésünk felismerésére, a legmagasabb átélésben való elfogadására és megvalósítására.

Befejezésül csak annyit szeretnék elmondani, hogy az egzisztenciának ilyen koncepcióját látom a népek, nemzetek és más kollektív individuumok életében is. Ez kollektív átélésben és kollektív küldetéstudatban jelentkezik; gondolok itt éppen Izráel történetére de a profán históriának más nemzeteire is. Tudásomat, melynek tényekre alapozottnak kell lennie, erőmet, érésben lévő gondolataimat, még nem érzem azonban olyan fokon állónak, hogy a probléma, akárcsak az előzőkhöz hasonló, szerény analíziséhez foghatnék.

Budapest, 1952. októberében

A SZERZŐRŐL

SEGESVÁRY VIKTOR

A miskolci, kolozsvári és budapesti református gimnáziumokban végezte középiskolai tanulmányait. Budapesten a jogi karról 1949-ben három félév után kizárták, s a budapesti Református Teológiai Akadémián nyert lelkészi oklevelet 1953-ban. Az 1956-os forradalomban való részvétele miatt Magyarország elhagyására kényszerült; Svájcban telepedett le, s a befogadó ország állampolgára lett. A genfi egyetemen doktorált a politikai tudományokból, majd református teológiából. Pár évig magánvállalatoknál és a Nemzetközi Vöröskeresztnél dolgozott Genfben, s 1971 és 1994 között az Egyesült Nemzetek egyes gazdasági fejlesztési programjainak igazgatója - Algéria, Afganisztán, Mali, - majd korai nyugalomba vonulása után, mint konzultáns, az ENSZ Fejlesztési Programjának (UNDP) főtanácsadója afrikai és ázsiai országokban. Tizenkilenc évig élt New Yorkban, s 1994 óta a kutatásnak és írásnak szentelte idejét. Hat könyve jelent meg az Egyesült Államokban, három Budapesten, kettő Svájcban, egy Erdélyben. 1994 óta rendszeresen publikál magyarországi és erdélyi folyóiratokban. A Hollandiai Mikes Kelemen Kör online kiadója, MIKES INTERNATIONAL, kiadja egész életművét az Interneten; eddig tizenhárom kötet jelent meg. Előadott a Milánói Egyetemen, a budapesti Eötvös Lóránd Tudományegyetemen, a Magyar Tudományos Akadémián, amerikai és nyugat-európai magyar fórumokon. Filozófiai mélységű megfontolásokra alapozott munkásságának legfontosabb témakörei a következők: a világ civilizációinak egymáshoz való viszonya és elkerülhetetlen dialógusa; a kultúra alapvető fontossága az egyes emberek és közösségeik életében; a nyugati világ válságának jelenségei; a kommunikációs és információs technológiáknak valamint a globalizációnak a társadalmi élet és a politikai rendszerek újrarendeződésében játszott szerepe. Ezekben a vonatkozásokban, a szerző nemzetközi szinten is újszerű összefüggéseket tár fel.